

2010 yılının gencine, yirmi yıl önce yazılmış bir kitapla seslenebilir miyiz dersiniz? Geçen yirmi yıldaki değişimin baş dönürücü ivmesi sayesinde dijital çağın genç kuşağı, kendileri için belki de hiçbir dönemde olmadığı kadar çok eser verilen, buna karşılık edebiyatın seslenmekte giderek daha fazla zorlandığı yaş grubu haline geldi. Ne tuhaf çelişki, değil mi? Ama durun bir dakika! Gözden kaçırdığımız bir şey var belki de: Zaman içinde, hızları hiç de aynı olmayan, farklı değişim süreçleri yaşanır. Dahası, edebiyatın kendi ritmi vardır!

Bu düşünce, Kirsten Boie'nin "Arkana Bakma" adlı kitabını okurken takıldı kafama. Daha doğrusu, yazarın, kitabın sonundaki "yıllar sonra tekrar okuyunca" başlıklı sonsözünü okurken... Roman, gençlik çağında yaşadıkları yalnızlaşma ve soyutlanma deneyimiyle birbirine hayli yakın duran, en sonunda ve sadece bir anlığına birbirine dokunarak teğet geçen iki ana karakterin yaşam öyküsünü anlatıyor: Lisa'nın öyküsü ve Jasim'in öyküsü.

Lisa'nın öyküsü, babası terfi eden genç kızın ailesiyle birlikte, kendi halinde ama mutlu bir yaşam sürdüğü eski mahalleden ayrılarak, büyük kentte kalburüstü bir semte taşınmasıyla başlar. Aile sınıf atlamaya, anne evi dekore etmeye çalışırken yeni ortama, yeni okula, yeni arkadaşlara uyum sağlayamayan Lisa için her şey tepetaklak olur. Ergen Lisa'nın, bu boğuntulu dönemdeki tek dayanağı, eski mahallesinde kalan dostları ve erkek arkadaşından gelen mektuplar, bir de onları tekrar görebilme umududur. Lisa'nın öyküsünü, günlüğüne yazıklarından ve gönderdiği mektuplardan okuruz.

Jasim ise, Lisa ile ailesinin taşındığı semtteki yurda yeni gelen bir sığınmacıdır. Belki de sığınmacı aday demek daha yerinde olur. Zira bir sığınmacının, iltica ettiği ülkede (romanda Almanya) kalabilmesi için, yaşadığı topraklardan kaçma gerekçesinin, "ikincil önemdeki nedenler" olmadığını kanıtlaması gerekir. Yani kendi ülkesinde işkence ve kötü muamele gördüğünü, yaşamının tehdit altında olduğunu bir avukatın mesleki becerilerinden faydalanarak kanıtlamalıdır. Aksi takdirde tanım değişir: "O halde sığınmacı değilsin, o halde iltica etme hakkını suiistimal eden bir parazitsin, sahte mülteci, ekonomik sığınmacısın, ikincil önemdeki nedenlere sahiptin!"

İşte bu noktada, Boie'nin sonsözüne ve edebiyatın kendi ritmine geri dönüp, yirmi yıl içinde yaşanan hızlı değişimle, bir türlü yaşanamayan değişim arasındaki kısırılmışlığımıza göz atmak gerek. Romanda birbirinden mektup bekleyen sevgililer, e-posta/twitter trafiğinde kendini kaybeden bir kuşağa "demode" görünebilir. Keza kendi SMS dilini geliştirmiş bir kuşak, şehirlerarası telefon görüşmesinin kıvrandırıcı olduğu bir dönemi kendine pek yakın bulmayacaktır. Bununla birlikte, Boie'nin, pek çok şey hızla değişiyor ama pek çok önemli mesele de olduğu gibi devam ediyor saptaması önemli: "Dünyada yoksul ile zengin, hayatı tehdit edecek kadar aç ile hayatı tehdit edecek kadar şişman arasındaki uçurum var oldukça, bu göç hareketleri de sürecektir. Tam da aynı nedenden dolayı, bu roman ilk yayımlandığı zamanlardaki güncelliğinden hiçbir şey yitirmedi..."

Romanda, kendi duygu denizindeki dalgalarla boğuşan, sığınmacıların durumu da dahil hiçbir toplumsal meseleyi "kafaya takmayan" Lisa ile ağabeyi Theo ailenin zıt kutuplu çocukları olarak karşımıza çıkıyor. Bu zıtlığı, toplumun o pek güvendiği eğitim sisteminin zaman içindeki hızlı değişimine bağlayan Lisa'nın yorumu çok çarpıcı: "Theo küçükken, şu anti-otoriter çocuk kulüpleri dönemiyle; oradaki çocuklar isterlerse çıplak dolaşabiliyor, cinsel organlarıyla oynayabiliyor ve hiçbir şeye zorlanmıyorlardı. Anlayacağın, Theo gayet mutlu bir anaokulu dönemi geçirdi. Oysa, ben doğduğumda anti-otoriter devir kapanmıştı; millet, Susam Sokağı ve okul öncesi zekâ gelişimi triplerine girmişti; yani ben, çocukların çıplak dolaşmasına izin verilmeyen, cinsel organlarıyla oynamalarınınsa kesinlikle yasak olduğu bir anaokuluna gittim, ama bunun yerine zekâm felaket tarzda geliştirildi. Theo'nun buna rağmen ailenin akıllı çocuğu, benimse salağı olmam ilginç aslında."

Sığınmacı yurdunun, bölgedeki emlak değerlerini düşüreceği endişesiyle bir araya gelen semt sakinleri, yurdun kapatılması ya da en azından başka bir yere taşınması için harekete geçerler.

Lisa ile Theo'nun babası, bu hareketin önemli isimlerinden biri haline gelir. Azınlıkta kalan "saf ırkçılar"ı bir kenara bırakırsak, Lisa'nın babasının başını çektiği çoğunluk "yabancılara, özellikle de siyahlara karşı" tavır almadıklarını ısrarla vurgular.

Lisa'nın babası, iki farklı endişenin üzerinde temellendirir söylemini: özel mülkiyetinin değer kaybedeceği endişesi (pratik yaşama dair bir endişe) ve ırkçı damgası yeme endişesi (bir za-

manlar odasının duvarına Rosa Luxemburg ve Che posterleri asmış olan bu adamın geçmişiyle bağdaşmayan ve şimdi de onu oğluya karşı karşıya getiren ilkesel bir endişe). Vicdani kaygılar nereye kayboldu? "Kapanan yurt için başka bir yerde, insan onuruna yakışan bir telafinin sağlanması için yardım etmeye her zaman hazırım." Aslında "ben ırkçı değilim ama..." ifadesine sığınan (bu da bir tür ifade sığınmacılığı olsa gerek!) semt sakinlerinin dilinin altındaki bakla şudur: Benden uzak olsunlar da... "Yani, ırkçılıkla suçlanmak da istemem, siyahlarla sarılarla ya da hangi renkteyse artık, kimseyle bir derdim yok benim; tabii ait oldukları yerde kaldıkları sürece. Bizim en iyi ilişkilerimiz arasında da bu tip kişiler var! Ama burada, Almanya'nın ortasında, estetik görünmüyorlar açıkçası!"

Kirsten Boie, uyum ve uyumsuzluk, dahil olma ve dışlanma izleği üzerinden, Lisa ile Jasim'in geçmişi "geride bırakma"yı öğrenmeye başladığı zorlu bir dönemi anlatıyor okura. İnsanı ileri ya da geri herhangi bir adım atmaktan alıkoyan tıkanma anlarını... Bazen dönüp arkaya bakmamak seçeneklerin en iyisi olabilir. Hele ki, yaşamın seyrini değiştirebilmek için, değiştiremediklerimizden vazgeçmek zorundaysak.

"Arkana Bakma", Kirsten Boie, çev. Suzan Geridönmez, 175 s., Günışığı Kitaplığı, 2010

